

Nr 125.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående viss garanti åt sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa; given Stockholms slott den 5 mars 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Sammanfattning.

I propositionen föreslås, att staten skall förbinda sig att under tiden 1 januari 1948—31 december 1953 lämna sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa särskilda bidrag med ett sammanlagt belopp av högst 2 miljoner kronor i den mån så erfordras för att hindra minskning av kassans försäkringsfond under viss nivå.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans-, handels- och folkhushållningsdepartementen anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

I skrivelse den 26 oktober 1946 har *sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa* anhållit dels om 1 200 000 kronor som bidrag till kassans garantifond, dels om 1 500 000 kronor för möjliggörande av höjda dagunderstöd och för att antalet understödsdagar skulle kunna höjas till minst 120 för understödsår. Det sammanlagda beloppet har i skrivelsen avrundats till 3 000 000 kronor, vilket belopp arbetslöshetskassan föreslagit skola utgå ur det väntade överskottet av statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet.

Uppgifter rörande arbetslöshetskassan m. m.

Enligt bestämmelserna i 27 § arbetslöshetskasseförordningen skall erkänd arbetslöshetskassa såsom fond avsätta tillgångar, motsvarande i fråga om kassor med 10 000 medlemmar eller därutöver minst två gånger genomsnittliga beloppet av de tio sistförflutna årens inkomster i form av erlagda avgifter och erhållet statsbidrag. Utbetalning av understöd må ej påbörjas, förrän tillsynsmyndigheten med hänsyn till fondens storlek samt kassans ekonomiska ställning i övrigt därtill lämnat medgivande. Överskott å verksamheten skall tillföras fonden.

Ur de handlingar, som föreligga i ärendet, må anföras följande uppgifter rörande arbetslöshetskassan.

Kassan erhöll registrering och antagande till erkänd kassa fr. o. m. den 10 juli 1943. Medlemsantalet beräknades vid registreringstillfället komma att uppgå till omkring 10 000. Svenska sjöfolksförbundet anslog år 1939 ett belopp av 250 000 kronor till kassan, vilket belopp lades som grund till kassans fond. Socialstyrelsen föreskrev, att den enligt 27 § arbetslöshetskasseförordningen föreskrivna fonden skulle med hänsyn till dels ett beräknat medlemsantal av 10 000 dels ett understödsbelopp av 3 kronor per medlem och understödsdag med 90 understödsdagar per tolv månadersperiod beräknas uppgå till 700 000 kronor, således 70 kronor per medlem.

Då kassan icke varit i verksamhet 10 år, har den erforderliga fonden ännu icke kunnat exakt bestämmas.

Medlemsantalet i kassan har oavbrutet ökat och uppgick vid slutet av år 1943 till 6 394, år 1944 8 462, år 1945 12 285 samt år 1946 till 15 774.

Försäkringsfonden har genom ökningen av medlemsantalet undergått en minskning räknat per medlem, vilket närmare framgår av följande tablå.

Slutet av år	Fondbehållningens storlek i kr. per medlem
1943	43: 85
1944	45: 65
1945	31: 00
1946	36: 75

Vid kassans start i juli 1943 fastställde tillsynsmyndigheten daghjälsbeloppet till 3 kronor och det högsta antalet understödsdagar under tolv på varandra följande månader till 90. Samtidigt fastställdes avgiften till 55 öre i veckan jämte en mindre inträdesavgift. Fr. o. m. den 1 juli 1946 har daghjälsbeloppet höjts till 3 kronor 75 öre samt det högsta antalet understödsdagar per tolv månadersperiod till 100. Någon ändring av avgiftsbeloppets storlek har icke skett.

Förändringarna i kassans ekonomiska ställning under de år kassan varit i verksamhet framgå av följande sammanställning.

År	Inkomster kr.	Utgifter kr.	Årets vinst eller förlust kr.
1943	49 988: 85	19 603: 66	+ 30 385: 19
1944	187 443: 38	81 432: 58	+ 106 010: 80
1945	367 649: 11	372 987: 04	— 5 337: 93
1946	357 356: 35	158 921: 31	+ 198 435: 04

Arbetslöshetskassans framställning.

Arbetslöshetskassan har i sin skrivelse den 26 oktober 1946 återopat en den 11 oktober 1946 avlåten gemensam skrivelse från samtliga organisationer för befäl och manskap inom sjöfarten jämte Sveriges redareförening, vari hemställts, att en stor del av det väntade överskottet av statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet måtte anvisas till befrämjande av sjöfolkets sociala välfärd. Som motivering till sin förenämnda framställning om särskilt bidrag har kassan vidare anfört i huvudsak följande.

Med hänsyn till nuvarande levnadskostnader särskilt på dyrorterna, dit sjöfolk i stor utsträckning är hänvisat för erhållande av anställning inom sitt yrke, har ifrågasatts dels en höjning av dagunderstödet till 5 kronor och dels en höjning av antalet understödsdagar till 120 per understödsår. För att komma fram till detta resultat skulle det vara nödvändigt, utan att därför kunna avlägga något till garantifonden, höja veckoavgiften från nuvarande 55 öre till minst 75 öre. En sådan höjning av veckoavgiften kan emellertid med hänsyn till medlemmarnas ekonomiska tillgångar icke inom rimlig tid vidtagas.

Då kassan bildades räknades ganska allmänt med att sjöfarten skulle komma att hållas i gång, i samma utsträckning som tidigare under kriget, minst så länge att huvuddelen av det från början beräknade medlemsantalet skulle hinna erlägga de 52 veckoavgifter, som utgöra det icke tidsbestämda avgiftsvillkoret. Så blev emellertid icke fallet. Redan sensommaren 1944 nödgades kassan, på grund av det s. k. sjöfartsstoppet i Östersjön, påbörja

en för tidig understödsverksamhet för att hjälpa de sjömän, som då blevo ofrivilligt arbetslösa. Svenska sjöfolksförbundet anslog då 35 000 kronor för att alla de medlemmar i kassan, som inbetalat minst 20 veckoavgifter — det tidsbestämda avgiftsvillkoret — skulle få tillgodoräkna sig de felande 32 veckoavgifterna, eller det lägre antal avgifter, som erfordrades för att båda avgiftsvillkoren skulle vara uppfyllda. På grund av denna extraordinära åtgärd utbetalades i understöd från kassan under tiden 1 augusti 1944 —30 juni 1945 348 542: 10 kronor. På grund av detta förhållande hade kassan, efter två och ett halvt års verksamhet, vid 1945 års utgång en brist i den förekrivna garantifonden på icke mindre än 318 941: 94 kronor.

Det kan förefalla säreget att sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa under nuvarande förhållanden skall tvingas räkna med ganska avsevärda understödsutbetalningar särskilt under vintersäsongen. Förhållandet är emellertid det, att ett stort antal sjömän ständigt måste gå arbetslösa i äminstone de större hamnstäderna i landet. Fartygen måste ha möjlighet att snabbt erhålla den arbetskraft som erfordras. Då fartygsanhopningarna i de större hamnarna tid efter annan äro ganska stora, måste den s. k. reservkåren också vara ganska omfattande, vilket gör, att många sjömän ofrivilligt måste gå arbetslösa längre eller kortare tid. Det må vidare anföras, att den svenska sjöfarten är säsongbetonad till ungefär en femtedel.

Yttranden.

Över arbetslöshetskassans framställning ha yttranden avgivits av socialstyrelsen såsom tillsynsmyndighet för de erkända arbetslöshetskassorna, kommerskollegium och 1946 års sjömanskommitté.

Socialstyrelsen anför i sitt yttrande i huvudsak följande om kassans behov av fondökning.

Arbetslöshetsprocenten bland kassans medlemmar uppgick i genomsnitt år 1944 till 20,4, 1945 till 18,3 samt 1946 till 10,3. Genomsnittsprocenten för samtliga kassor utgjorde 1944 5,1, 1945 5,1 och 1946 4,0. Arbetslöshetsprocenten inom sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa var 1944 den högsta och 1945 den näst högsta bland samtliga kassor. 1946 var arbetslöshetsprocenten högre i väg- och vattenbyggnadsarbetarnas erkända arbetslöshetskassa samt målarnas erkända arbetslöshetskassa än i sjöfolkets kassa. Detta förhållande jämte den erfarenhet man har sedan tiden före år 1939 visar, att arbetslöshetsrisken för medlemmarna i sistnämnda kassa således är förhållandevis stor. Fonden måste därför uppgå till ett relativt stort belopp, därest kassan skall äga den ekonomiska bärighet, som försäkringen förutsätter. Vid oförändrade försäkringsförmåner skulle fonden vid ett medlemsantal av 18 000 böra uppgå till 1 260 000 kronor, därest fonden skulle motsvara 70 kronor per kassamedlem. För att fondbehållningen skall komma upp till detta belopp erfordras ett tillskott av omkring 680 000 kronor, som med nuvarande ekonomiska resultat av verksamheten skulle kunna erhållas inom 3 å 4 år. Resultatet år 1946 torde emellertid vara särskilt gynnsamt. Vid större arbetslöshet kommer överskottet att bli mindre eller övergå till förlust. En ökning av fondbehållningen kan visserligen äga rum genom en höjning av avgiften till kassan. En dylik höjning kommer emellertid icke att tillföra kassan några mera avsevärda belopp. En höjning av avgiften torde dessutom icke kunna göras utan en utökning av försäkringsförmånerna. Som framgår av kassans skrivelse, har kassan övervägt en höjning av understödsbeloppet per dag från kronor 3,75 till 5 kronor samt en ök-

ning av antalet understödsdagar från 100 till 120 per understödsår. För att en dylik utökning av förmånerna skall kunna komma till stånd, fordras emellertid en motsvarande ökning av fonden. Denna skall vid en daghjälp av 5 kronor utgöra 110 kronor per medlem. Normalfonden för en kassa med 15 000 medlemmar skall således uppgå till 1 650 000 kronor, med 18 000 medlemmar till 1 980 000 kronor. Kassans fondbehållning uppgick vid slutet av år 1946 till kronor 579 493:10. Det fondtillskott, som sålunda erfordras för en höjning av förmånerna, är ca 1 400 000 kronor.

Rörande den erforderliga avgiftshöjningen för den händelse nämnda förbättringar av förmånerna skulle finansieras på vanligt sätt anför socialstyrelsen.

För högkonjunkturåret 1946 har till kassan endast inbetalats 34,1 veckoavgifter per årsmedlem, vilket är omkring 15 % under det för andra säsongkassor normala. Avgifterna måste därför bli 12 % högre än de normala för andra dylika kassor.

Därest antalet understödda dagar per medlem och år för kassans första tioårsperiod antages uppgå till 8 torde enligt de beräkningar, som ligga till grund för fastställandet av avgifter för de erkända arbetslöshetskassorna för en höjning av daghjälp till 5 kronor och utökning av antalet understödsdagar från 100 till 120 dagar per år erfordras en veckoavgift av 80 öre. Skillnaden per år och medlem mellan denna avgift och den nuvarande kan då beräknas till ca 8 kronor. Vid en beräknad medlemsstock av 18 000 kommer skillnaden att uppgå till 144 000 kronor per år räknat. Räknar man med att hjälpen till kassan skall sträcka sig över en tioårsperiod kommer det belopp, som skulle erfordras för möjliggörande av en höjning av daghjälp och utökning av antalet understödsdagar, sålunda att uppgå till 1 440 000 kronor.

För möjliggörande av de av kassan ifrågasatta förbättrade förmånerna utan en höjning av veckoavgiften samt för en ökning av fonden med hänsyn till dels det ökade medlemsantalet i kassan dels nämnda utökning av förmånerna skulle därför enligt socialstyrelsen erfordras ett belopp av omkring 2 850 000 kronor.

Socialstyrelsen tillstyrker, att sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa av statens krigsförsäkringsnämnds överskott beviljas anslag med tillhoppa 2 900 000 kronor.

Kommerskollegium uppehåller sig i sitt yttrande särskilt vid de säregna anställnings- och arbetsförhållandena inom sjömansyrket och anför därvid i huvudsak.

Då manskapsstyrkan i regel avpassats efter det antal, som måste finnas för att enligt gällande arbetstidsbestämmelser säkerställa fartygets drift, måste ofta befälhavaren före resa avmönstra sjuka sjömän även om sjukdomen eller skadan är obetydlig men det oaktat påkallar specialbehandling, som icke kan givas ombord. Utom den betydande säsongarbetslösheten påtvingas sjömännen vidare ofta arbetslöshet vid åtnjutande av semester och för att kunna bevaka rent personliga angelägenheter. De därav följande arbetslöshetsperioderna bli ofta långvariga, då sjömännen endast i undantagsfall kan återfå anställningen å fartyget.

Kommerskollegium tillstyrker, att ett bidrag å 2 700 000 kronor beviljas kassan ur krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel.

1946 års sjömanskommitté har likaledes tillstyrkt ett statsbidrag å 2 700 000 kronor att utgå från nämnda överskott.

Departementschefen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa hemställt om bidrag med 3 000 000 kronor ur det väntade överskottet från statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet. Kassans avsikt är, att bidraget skall utnyttjas för att åstadkomma vissa förbättringar av de till medlemmarna utgående förmånerna utan att kassan av denna anledning under de närmaste åren skall behöva höja avgifterna. Kassan lämnar nu arbetslös medlem daghjälp med 3 kronor 75 öre för dag under högst 100 dagar per tolv månadersperiod. Härtill komma kristillägg samt familjetillägg. I sin framställning har kassan anfört, att kassan önskar höja daghjälsbeloppet till 5 kronor samt utsträcka den tid för vilken daghjälp utgår till 120 dagar per tolv månadersperiod. Enligt vad jag inhämtat har kassan numera för avsikt att höja daghjälsbeloppet till 5 kronor 25 öre under sistnämnda antal dagar.

Kassans ekonomiska ställning är svag. Vid kassans bildande år 1943 beräknades, att dess försäkringsfond borde uppgå till 70 kronor per medlem. Härvid utgick man från att daghjälsbeloppet skulle utgöra endast 3 kronor samt att daghjälp skulle utgå under högst 90 dagar för tolv månadersperiod. Vid utgången av 1946 utgjorde fonden ca 37 kronor per medlem. Vid slutet av 1947 hade detta belopp, enligt vad jag inhämtat, stigit till ca 47 kronor. Om försäkringsförmånerna förbättras på sätt kassan angivit i sin framställning, skulle fonden behöva uppgå till 110 kronor per medlem. Medlemmarna erlægga nu en veckoavgift å 55 öre till kassan. Nämnda förbättring av försäkringsförmånerna skulle föranleda en höjning av avgifterna till 80 öre per medlem oberäknat vad som skulle erfordras för att öka avsättningen till fonden. Denna höjning anser kassan icke genomförbar under åtskilliga år framåt.

Kassans framställning har tillstyrkts av socialstyrelsen, som föreslagit bidrag med 2 900 000 kronor samt av kommerskollegium och 1946 års sjömanskommitté, vilka föreslagit att bidraget skall utgå med 2 700 000 kronor.

De av kassan åsyftade förmånerna åt medlemmarna — ett daghjälsbelopp av 5 kronor 25 öre oberäknat kristillägg och familjetillägg samt ett antal understödsdagar av 120 per understödsår — synas rimliga med hänsyn till de relativt täta och långa arbetslöshetsperioder, som ha konstaterats föreligga för sjöfolket även under goda tider och med hänsyn till att sjöfolket i väntan på arbete ofta måste uppehålla sig i orter med höga levnadskostnader.

Det har i ett par fall förekommit, att arbetslöshetskassor med svag ekonomi tillerkänts särskilt bidrag. Sålunda ha sågverksindustriarbetarnas samt skogs- och flottningsarbetarnas kassor erhållit särskilda bidrag å 1,5 resp. 2 miljoner kronor av de prisutjämningsmedel, som jämlikt riks-

dagens beslut avsatts för sociala ändamål. Sjöfolkskassan har tänkt sig ett motsvarande förfaringssätt beträffande bidrag till kassan i det att kassan hemställt att det begärda bidraget skall utgå ur krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel.

Med hänsyn till de särskilda svårigheter, som på grund av arbetsförhållandena inom sjöfolksyrket möta för den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen inom detta yrke, finner jag mig böra tillstyrka, att utöver det vanliga statsbidraget stöd lämnas sjöfolkskassan under en övergångsperiod. Frågan hur de s. k. krigsförsäkringsmedlen skola disponeras torde emellertid icke kunna lösas i detta sammanhang. Jag är icke heller beredd att tillstyrka, att medel i annan ordning anvisas för att oberoende av den faktiska utvecklingen i framtiden förstärka kassans tillgångar. Jag förordar i stället, att stödet lämnas i form av en garanti, som träder i kraft vid sådan påfrestning å kassans medelstillgångar att dess fortsatta verksamhet äventyras. Rörande den närmare utformningen av denna garanti torde jag få anföra följande.

Man bör utgå från fondbehållningen per medlem vid senaste årsskiftet, sedan det ordinarie statsbidraget till kassan inräknats i fonden. Kassan torde kunna själv påtaga sig en rimlig minskning av denna fondbehållning per medlem. Minskas den med högst omkring 20 procent, har kassan ändå relativt goda förutsättningar att kunna fortsätta sin verksamhet. I den mån minskningen överstiger 20 procent, bör kassan emellertid erhålla ett extraordinärt statsbidrag till kompenserande av den överskjutande fondförlusten. För att kassan allt fortfarande skall ha intresse av en billig och rationell förvaltning och en omsorgsfullt omhänderthavd understödsverksamhet, torde dock en hundraprocentig compensation icke kunna komma i fråga för den överskjutande fondförlusten. Om garantin skall kunna vara kassan till verklig hjälp behövs emellertid å andra sidan en nära hundra procentig compensation. Den fondförlust, som ligger utöver de tjugu procenten, bör därför lämpligen kompenseras till 90 procent. Garantin torde vidare böra begränsas till sex räkenskapsår. Det sammanlagda belopp för vilket staten skulle ikläda sig garanti synes under nämnda förutsättningar — på grundval av vissa av tillsynsmyndigheten gjorda försäkringstekniska övertväganden — kunna begränsas till 2 000 000 kronor.

Följande exempel torde kunna belysa innebörden av den här föreslagna utformningen av garantin:

Antages att kassans fondbehållning per medlem vid utgången av år 1947 uppgick till 47 kronor, skulle det extraordinära statsbidraget utbetalas endast om bokslutet avseende utgången av år 1948 utvisar, att fondbehållningen minskas med mer än 20 procent av 47 kronor, dvs. mer än 9 kronor 40 öre. Har fondbehållningen i själva verket minskat med exempelvis 20 kronor per medlem, får staten i extraordinärt statsbidrag utgiva 90 procent av skillnaden mellan 20 kronor och 9 kronor 40 öre, dvs. med 90 procent av 10 kronor 60 öre, eller med 9 kronor 54 öre per medlem. Vid ett medlemsantal av 15 500 skulle det extraordinära statsbidraget alltså uppgå till 147 870 kronor. Genom detta skulle kassans fondbehållning föras upp från 27 kro-

nor till omkring 36 kronor 50 öre per medlem, vilket belopp med endast 22,3 procent understiger fondbehållningen vid slutet av år 1947.

Av det givna exemplet torde framgå, att de föreslagna principerna för den ifrågasatta garantien äro sådana, att det extraordinära statsbidraget träder i funktion endast vid en ganska avsevärd försämring av sjöfolkets sysselsättningsförhållanden. Principerna äro emellertid, samtidigt som de äro så snäva som det över huvud taget är tillrådligt, så utformade, att kassan även vid en svår arbetslöshetsituation med största sannolikhet kan fortsätta sin verksamhet.

Såsom förutsättning för den statliga garantin synes böra gälla, att de av kassan lämnade försäkringsförmånerna icke överstiga ett daghjälpbelopp av 5 kronor 25 öre ävensom att daghjälp icke lämnas för mer än 120 dagar per tolv månadersperiod. Hinder synes däremot icke böra möta mot att försäkringsförmånerna inom den sålunda givna ramen eventuellt förbättras i den utsträckning tillsynsmyndigheten finner anledning medgiva.

Det särskilda statsbidraget bör utgå från förslagsanslaget till Bidrag till erkända arbetslöshetskassor. Statsbidraget bör utbetalas av tillsynsmyndigheten sedan kassans bokslut blivit granskat och godkänt.

Då bokslut för arbetslöshetskassorna upprättas för kalenderår, kunna några kostnader på grund av garantin icke komma att belasta innevarande budgetårs anslag. Garantin torde icke böra föranleda någon uppräknig av det för nästa budgetår av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget (1948 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, s. 81—83).

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att statsverket skall för tiden 1 januari 1948—31 december 1953, under de förutsättningar och på de villkor jag i det föregående föreslagit, lämna sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa särskilda bidrag med ett sammanlagt belopp av högst 2 000 000 kronor;

dels ock besluta, att de kostnader, som på grund av denna garanti må uppkomma under budgetåret 1948/49, skola bestridas från förslagsanslaget till Bidrag till erkända arbetslöshetskassor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lars Lemne.